

<http://www.diva-portal.org>

This is the published version of a paper published in *Statsvetenskaplig Tidskrift*.

Citation for the original published paper (version of record):

Persson, A. (2022)

Israel-Palestina-konfliktens påverkan på antisemitism i Sverige: Världsbilder, delegitimering och tankestrukturer

Statsvetenskaplig Tidskrift, 124(3): 775-802

Access to the published version may require subscription.

N.B. When citing this work, cite the original published paper.

Permanent link to this version:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lnu:diva-116230>

SÄKERHETSPOLITISKA BETRÄKTELSE¹

Israel-Palestinakonfliktens påverkan på antisemitism i Sverige²

Världsbilder, delegitimering och tankestrukturer

Anders Persson

The impact of the Israel-Palestinian conflict on antisemitism in Sweden: world-view, delegitimization and thought structures

This article analyzes the impact of the Israel-Palestinian conflict on contemporary antisemitism in Sweden. It departs from an analytical framework consisting of three broad components: an Israel-Palestinian-centric worldview, delegitimization of Israel, Israelis and Zionism, and antisemitic thought structures projected on Israel. The first conclusion of the article is that there has been a clear connection between the Israel-Palestinian conflict and antisemitism in Sweden since the June war of 1967 and even more since the Lebanon war of 1982. Another conclusion is that the Israel-Palestinian centric worldview, which basically argues that the Israeli-Palestinian conflict is more important than other conflicts and key to peace in the wider Middle East, has weakened in Sweden in recent years. A third conclusion is that periods without major outbreaks of violence in the Israel-Palestinian conflict seem to have a calming effect on antisemitism in Sweden, just like escalations in the conflict trigger antisemitism here. We have seen this pattern repeating itself over the past decade and a half with several wars in Gaza and with the most recent escalation between Israel and the Palestinians in May 2021.

- 1 *Statsvetenskaplig tidskrift* kan nu publicera det femte bidraget i vår satsning på det vi kallar "Säkerhetspolitiska betraktelser". I serien ryms samtidskritik, debatt eller analyser av både nationella och internationella fenomen. Välkomna med ett bidrag!
- 2 Den här artikeln är en omarbetad version av en rapport om Israel-Palestinakonfliktens påverkan på antisemitism i Sverige som jag fick i uppdrag att skriva av Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet. Rapporten finns att läsa på <https://www.gu.se/sites/default/files/2021-05/Rapport%209%2C%20Anders%20Persson.pdf>.

Anders Persson är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Linnéuniversitetet.
E-post: anders.persson@lnu.se

Lärdomar från historien – varningar för nutiden

Efter att ha blivit diagnostiserad med den dödliga sjukdomen ALS skrev historikern Tony Judt (1948–2010) sin sista bok *Thinking the Twentieth Century* tillsammans med en annan historiker, Timothy Snyder. Boken gavs ut 2013, tre år efter att Judt avlidit. Vi kan knappast undgå att notera, skrev Judt i boken, hur Europa idag inte bara i stor utsträckning är post-kristet utan ännu mer dramatiskt post-judiskt. Han skrev vidare att för européer så har det faktum att ”judarna inte längre finns bland oss – att vi dödade dem och lämnade resten att fly – blivit den viktigaste lärdomen som det förflutna testamenterat till oss” (Judt med Snyder 2013: 121). Demografisk data visar hur rätt Judt hade. I slutet av 1800-talet levde nästan 90 procent av världens judar i Europa. Idag är den siffran nere i nio procent (DellaPergola & Staetsky 2020: 14). Dessa lärdomar från historien har blivit till varningar för nutiden. Den stora frågan är vad vi gör med dem. Bernard Lewis (1919–2018), en annan historiker, citerade ofta i sina böcker och på sina föreläsningar åren innan han dog 2018 en tysk med turkiskt påbrå som han träffat på en konferens i Berlin på 1970-talet. Lewis hade blivit helt mållös när tysk-turken frågade honom vilket hopp det fanns att tyskarna skulle acceptera två miljoner turkar bland dem när de inte hade kunnat acceptera 400 000 judar som levte i Tyskland i över tusen år före Förintelsen (Lewis 2012: 191). En tredje historiker, Jan Tomasz Gross, har uttryckt liknande farhågor för Central- och Östeuropa, att dessa länder inte gjort upp med sitt mordiska förflutna i samband med flyktingkrisen 2015 (Gross 2015). Ett tecken på att Gross har rätt är den fällande domen i Polen nyligen mot historikerna Barbara Engelking and Jan Grabowski gällande deras forskning om polackers medverkan i att döda judar under Förintelsen. Åtalet uppfattas av många som politiskt motiverat från högerextremistiska kretsar med kopplingar till den polska regeringen (Reuters 2021). Slutligen är antisemitismen viktig att studera därför att den är källan till många andra samtida konspirationsteorier – från islamisters konspirationsteorier till teorin om folkutbyte hos extremhögern (Mattsson 2020).

Den samtida antisemitismen i Sverige

Problemen med den samtida antisemitismen i Sverige är både komplexa och mångfacetterade. Å ena sidan ligger Sverige ofta bäst till i Europa och världen i olika undersökningar vad gäller antisemitiska uppfattningar i samhället, till och med överlägset bäst i världen enligt den senaste rapporten från The Anti-Defamation League (ADL) (2019a). Samtidigt finns det anledning att tolka statistiken från ADL med viss försiktighet. Urvalet för respektive land är litet (500 i senaste undersökningen), bara en av frågorna rörde Israel och metodologin bakom går ut på att den intervjuade ska instämna i minst sex av elva påståenden för att anses hysa antisemitiska attityder. Det innebär att de tillfrågade kan svara väldigt instämmande på vissa antisemitiska påståenden och inte alls på

andra och ändå i slutändan klassas som att de inte hyser antisemitiska attityder (The ADL 2019a). Till exempel svarade 25 procent av de tillfrågade i Sverige att judar är mer lojala mot Israel än de länder som de lever i och 15 procent svarade att judar talar för mycket om vad som hände dem under Förintelsen, vilket trots det goda resultatet överlag tyder på att vissa antisemitiska uppfattningar är ganska vitt spridda i det svenska samhället (The ADL 2019b).

Sverige har också starka extremistmiljöer, framför allt bland högerextremister och islamister. Muslimer i Sverige utmärker sig negativt i att de hyser antisemitiska uppfattningar i betydligt större omfattning än befolkningen i stort. En stor studie av Forum för levande historia från 2005 visade att bland vuxna som självidentifierade sig som muslimer hyste 39 procent en systematisk antisemitisk inställning jämfört med 5 procent av befolkningen totalt (Forum för levande historia 2005: 11). En annan studie av samma myndighet från 2010 visade att bland gymnasieelever som definierade sig som muslimer hade 55 procent en negativ inställning till judar (Forum för levande historia 2010: 90). Trots Sveriges resultat i ADL:s undersökningar (ett liknande resultat uppmättes 2014) känner judar i Sverige en stor utsatthet och rädsla för att visa sin judiskhet offentligt (Dencik & Marosi 2016: 70). I den senaste studien från EU:s byrå för grundläggande rättigheter, FRA, svarade 90 procent av de svenska judarna att de upplever att antisemitismen i Sverige ökat de senaste fem åren (FRA 2018: 20). Antalet antisemitiska hatbrott i Sverige nådde en toppnotering 2018 och har sedan dess backat tillbaka en aning enligt undersökningar från Brottsförbyggande rådet (Brå) (2019a: 58; Brå 2021: 63). Antisemitiska våldsdåd är dock relativt ovanliga i Sverige (Brå 2019a: 59) och såvitt känt har ingen jude dödats i ett antisemitiskt våldsdåd i Sverige sedan 1800-talet.

Sedan Junikriget 1967 och ännu mer sedan Libanonkriget 1982 har antisemitiska hatbrott, yttringar och kontroverser i Sverige ofta varit kopplade till händelseutvecklingen i Israel-Palestinakonflikten – men varför är det så, hur ser sambanden egentligen ut och har de förändrats över tid? Denna studies syfte är att söka svar på dessa frågor.

Kort om definitioner och forskningsläge

I många avseenden är antisemitism ett väl utforskat ämne, såväl internationellt som i Sverige. Många historiska standardverk handlar både om judeutrotningen under andra världskriget och om antisemitism som fenomen (se till exempel Hilberg 2003[1961]; Gilbert 1987). I Sverige är det framför allt två historiker, Lars M Andersson och Henrik Bachner, som står ut i forskningen om antisemitism. Anderssons (2000) avhandling handlar om antisemitism i svensk skämtpress under de första decennierna på 1900-talet. Bachners (1999; 2004) forskning handlar om antisemitism i Sverige mellan 1945 och 2004. Hans bok *Återkomsten. Antisemitism i Sverige efter 1945* handlar till viss del om hur

krigen som Israel varit inblandade i påverkat antisemitism i Sverige (Bachner 1999). Bachner (2019) har även skrivit om hur Israel-Palestinakonflikten påverkar antisemitism i Europa. En rad organisationer bidrar också till att bevaka antisemitism och sprida kunskap om densamma i Sverige. Av dessa utmärker sig Svenska kommittén mot antisemitism (SKMA), Forum för levande historia och Expo. Sedan Bachners bok 2004 har ingen forskning i Sverige på ett systematiskt sätt undersökt hur Israel-Palestinakonflikten påverkar antisemitism i Sverige. Forskning om hur konflikten påverkar antisemitism i Sverige har efterlysts av bland annat Mirjam Katzin (2021: 76) i en ny rapport. Här fyller min studie en tydlig lucka. Den är dessutom skriven av en statsvetare, vilket innebär ett annorlunda fokus än den tidigare historiska forskningen, framför allt vad gäller att utveckla och utnyttja ett analytiskt ramverk i syfte att förklara varför och hur Israel-Palestinakonflikten påverkar antisemitism i Sverige.

Termen antisemitism anses ha myntats av den tyske journalisten och judehataren Wilhelm Marr (1819-1904) 1878 (Bachner 1999: 26). Precis som är fallet med många andra akademiska studieobjekt finns det ingen allmänt accepterad definition av antisemitism. Dock, enligt Lars M Andersson (2001: 168), förefaller medparten av antisemitismforskare vara överens om att antisemitism bäst förstås som seglivade tankestrukturer med djupa rötter i den kristna, västerländska kulturen. Enligt Bernard Lewis finns det två särskilda kännetecken för antisemitism. Det första och viktigaste är att judar tillskrivs en kosmisk, satanistisk ondskan olik andra grupper och annan typ av rasism. Det andra är att judar bedöms utifrån en egen standard som inte gäller andra (Lewis 2005). Båda dessa är också enkelt överförbara på Israel. Den kände israeliske författaren Amos Oz (1939-2018) fångade problematiken med dubbla standarder väl i en intervju han gav två år innan han dog:

“There are many, many people in this country [UK] and the whole of Europe who have a very soft spot for the Third World, saying ‘Well those people have suffered a lot, you have to understand it is only natural they are violent,’” he said. “When it comes to the Jews they often say: ‘Well they have suffered so much. How can they be violent after such an experience?’” (Oz intervjuad av Gravé-Lazi 2016).

Ett typiskt kännetecken för rasism i olika former är att den som regel ser ner på sina offer och betraktar dem som underlägsna. Detta finns inom antisemitismen med, till exempel vad gäller nedsättande föreställningar om judars fysiska attribut, men oftare handlar antisemitismens tankestrukturer om judar som överlägsna, enligt modellen ”ondskefulla genier”. Mycket av de gamla antisemitiska tankestrukturerna går just ut på att judar är kontrollerande och dominanta (Bachner 1999: 20). Även dessa tankestrukturer går att föra över på Israel.

De senaste åren har väldigt mycket av diskussionerna kring antisemitism gällt den nya definitionen med åtföljande exempel på antisemitism som International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) utarbetat. IHRA var från början ett svenskt initiativ som startades av tidigare statsministern Göran Persson på 90-talet. Under en lång tid var IHRA en liten organisation långt ifrån den politiska hetluften, men detta förändrades i samband med IHRA:s arbete att ta fram en ny definition av antisemitism som fastslogs 2016. IHRA-definitionens tillkomst hade föregåtts av en lång diskussion i bland annat European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia (EUMC) om behovet att uppmärksamma den Israelrelaterade antisemitismen (Ulrich 2019: 7). Eftersom IHRA-definitionen finns i en ruta på IHRA:s hemsida har den ofta kommit att kallas för just rutan (IHRA u.å).

IHRA:s definition av antisemitism

”Antisemitism är en viss uppfattning av judar som kan uttryckas som hat mot judar. Retoriska och fysiska yttringar av antisemitism riktas mot judiska eller icke-judiska personer och/eller deras egendom samt mot de judiska samfundens institutioner och utrymmen för religiöst bruk.”

Definitionen som är rättsligt icke-bindande åtföljs av elva exempel på antisemitism, av vilka sju handlar om Israel. I skrivande stund har IHRA 34 medlemmar, de flesta från Europa och Nordamerika (IHRA u.å). Den svenska regeringen ställde sig bakom IHRA:s definition och exempel på antisemitism i januari 2020 (Löfven 2020). I takt med att IHRA:s definition med åtföljande exempel blivit alltmer inflytelserik, har också kritiken vuxit. Kritiken mot IHRA:s definition av antisemitism med åtföljande exempel har framför allt rört tre områden: vagheten i definitionen, fokus på Israel, samt tillämpningen i det att den missbrukas av pro-israeliska krafter för att tysta ner kritik av Israel (se till exempel Ulrich 2019; Stern 2020; Persson 2019). Detta har inneburit att debatten kring IHRA blivit en viktig fråga för yttrandefriheten i Västeuropa och USA. Debatten har även polariserat forskningen om antisemitism, vilket exempelvis de interna bråken på The Pears Institute for the Study of Antisemitism i Storbritannien under de senaste åren visat (Rich & Spencer 2020).

Studiens analytiska ramverk

För att kunna studera hur Israel-Palestinakonflikten påverkar antisemitism i Sverige har studien utvecklat ett analytiskt ramverk bestående av tre breda komponenter: (1) en Israel-Palestinacentrisk världsbild; (2) delegitimering av Israel, israeler och sionism; (3) antisemitiska tankestrukturer som överförs på

Israel. Nedan beskrivs respektive komponent på ett mer ingående teoretiskt plan. I efterföljande del av studien kommer de appliceras på förhållandena i Sverige. I sig själva behöver de två första komponenterna inte utgöra antisemitism, men det är svårt att föreställa sig antisemitism i Sverige kopplad till Israel-Palestinakonflikten som inte innehåller dessa tre komponenter. En övergripande förutsättning för ramverket är att det finns antisemitism i Sverige, vilket data från Brå och tidigare forskning tydligt visat på (se till exempel Brå 2019a: 58).

EN ISRAEL-PALESTINACENTRISK VÄRLDSBILD

För att Israel-Palestinakonflikten ska kunna utlösa antisemitiska hatbrott, yttringar och kontroverser krävs det att personerna bakom dessa på något sätt har en Israel-Palestinacentrisk världsbild där de bryr sig om vad som händer i konflikten och relaterar detta till Sverige. Om ingen brydde sig om Israel-Palestinakonflikten skulle inte händelseutvecklingen där utlösa antisemitism här i Sverige och på andra ställen. I till exempel Central- och Östeuropa utlöser Israel-Palestinakonflikten inte antisemitism på samma sätt som i Västeuropa, eftersom invånarna där inte engagerar sig på samma sätt som i Västeuropa, trots betydligt högre nivåer av antisemitiska uppfattningar generellt i dessa länder jämfört med Västeuropa (The ADL 2019a). I Västeuropa och USA accentueras problematiken med en Israel-Palestinacentrisk världsbild av det faktum att det politiska etablissemanget och media under årtionden själva haft en Israel-Palestinacentrisk världsbild, vilket gör att konflikten får en enorm uppmärksamhet i västvärlden. Författaren till denna studie har till exempel i sin tidigare forskning kodat 70.000 sidor EU text från *Bulletin of the European Communities/European Union* mellan 1967-2009. Min tidigare forskning visar med all tydlighet att Israel-Palestinakonflikten fått långt mer uppmärksamhet än andra konflikter i EU:s (och föregångaren EG:s) uttalanden, ingen annan konflikt är ens nära (Persson 2019: 4). Vidare fastställde EU:s säkerhetsstrategi från 2003 explicit vad som under tre årtionden varit Europas tvillingnarrativ gällande Mellanöstern: att (1) "En lösning av den arabisk-israeliska konflikten är en strategisk prioritering för Europa." och (2) "Utan en sådan kommer det inte att finnas stora chanser att ta itu med andra problem i Mellanöstern." (Europeiska unionens råd 2013: 36) Samma år svarade närmare 60 procent av invånarna i EU att de betraktade Israel som ett hot mot världsfreden i en opinionsundersökning gjord av EU-kommissionen, vilket var klart högre än det upplevda hotet från alla andra länder. I Sverige ansåg 52 procent av de tillfrågade att Israel var ett hot mot världsfreden (EOS Gallup Europe 2003).

Denna Israel-Palestinacentriska världsbild delades av såväl Barack Obama som Donald Trump. Obamas syn på centraliteten vad gäller Israel-Palestinakonflikten går bland annat att se i hans tal i Kairo 2009 och i många av hans rådgivares tänkande (Obama 2009). För att förstå hur dominerande den

Israel-Palestinacentriska världsbilden var för Obama är det värt att belysa vad hans förste nationella säkerhetsrådgivare, James Jones, sade i ett uppmärksammat tal i Israel 2009:

I'm of the belief that had God appeared in front of President Obama in 2009 and said if he could do one thing on the face of the planet, and one thing only, to make the world a better place and give people more hope and opportunity for the future, I would venture that it would have something to do with finding the two-state solution to the Middle East (Jones citerad i Keinon 2011).

Även Trump anslöt sig tidigt till den Israel-Palestinacentriska världsbilden. Under sin första utlandsresa som president i maj 2017 sade Trump i ett tal i Bethlehem: "Jag tror också stadigt på att om Israel och Palestina kan skapa fred så kommer det börja en process av fred överallt i Mellanöstern." (Trump 2017) Men istället för att fullfölja den här visionen som kallas för insida-ut-strategin (israelisk-palestinsk fred först, israelisk-arabisk normalisering senare), valde Trump under sitt sista år som president den motsatta utsida-in-strategin (israelisk-arabisk normalisering först, israelisk-palestinsk fred senare) i samband med de uppmärksammade freds- och normaliseringsavtalen mellan Israel och en rad arabiska länder (Kershner & Rasgon 2020).

Det ska dock tilläggas att denna tidigare så dominerande Israel-Palestinacentriska världsbilden vad gäller Mellanöstern mattades av i Västeuropa och USA under 2010-talet efter den arabiska våren, framväxten av ISIS, kärnteknikavtalet med Iran, flyktingkrisen med mera (Persson 2020: 172). Slutligen, så delar inte Joe Biden den Israel-Palestinacentriska världsbilden i den mån att han ser konflikten som nyckel till fred i regionen eller ett direkt, strategiskt säkerhetshot mot USA och Europa (Jewish Virtual Library 2020).

DELEGITIMERING: ICKE-ERKÄNNANDE AV ISRAEL, ISRAELER OCH SIONISM

Det är vanligt förekommande bland palestinier och andra i Mellanöstern samt deras allierade i västvärlden att se Israel som en kolonial och imperialistisk skapelse, samtidigt som judarna inte ses som ett folk utan enbart en religiös grupp utan rättigheter till nationellt självbestämmande eller statstatus (Avineri citerad i Shoal 2020). Konsekvenserna av den här tankefiguren blir då tredelad: (1) Israel är ingen legitim stat; (2) israeler är inget folk; (3) sionismen är ingen legitim ideologi.³ En vidare konsekvens av tankefiguren blir att palestinier och andra, antingen med hänsyn till ideologi eller av vana, ofta talar om israeler som "judar", "sionister", "ockupanter" eller benämner dem med andra epitet.

3 Det ska tilläggas här att det finns nästan identiska, spegelvända tankefigurer på den israeliska sidan om palestinier.

Den är framför allt hopslagningen av judar och israeler till ett, det vill säga en kategori, som öppnar vägen för stereotypisering och antisemitism (Karabell 2007: 261). Allra tydligast blir detta när judar hålls ansvariga för Israels agerande. Det är också viktigt att påpeka att sionismen ibland ses av palestinier och andra i Mellanöstern samt deras allierade som en konspiration för olika typer av intressen snarare än som en politisk ideologi. Detta är delvis ett resultat av den aggressiva antisionism som länge bedrevs av Sovjetunionen (Bachner 1999: 9).

Än idag, mer än 70 år efter Israels tillblivelse, är uppemot 90 procent av befolkningarna i länderna i Mellanöstern emot diplomatiskt erkännande av Israel, enligt senaste Arab Opinion Index, inklusive i Egypten och Jordanien, som sedan 1979 och 1994 haft fred med Israel (Arab Center for Research & Policy Studies 2020). Det ska tilläggas här att det är svårt att genomföra opinionsundersökningar i auktoritära länder, samt att det kan finnas partiskhet bland dem som gör undersökningarna; dessa tenderar att antingen vara ofördelaktigt eller fördelaktigt inställda till Israel. En ny opinionsundersökning från en pro-israelisk tankesmedja i USA visar till exempel att över 40 procent av invånarna i Gulfen stödjer Israels nya fredsavtal med UAE och Bahrain (Corona & Pollock 2021). En tredje opinionsundersökning visar att Israel-Palestinakonflikten sjunkit i betydelse i Arabvärlden under de sista tjugo åren (Zogby Research Services 2019).

Mina egna erfarenheter från tjugo års arbete med Mellanöstern bekräftar mycket av det som opinionsundersökningarna kommer fram till. I Israels grannländer, det som jag kallar för första cirkeln runt Israel (Västbanken, Gaza, Egypten, Jordanien, Libanon och Syrien) är de folkliga opinionerna väldigt kritiska mot Israel, samtidigt som fokuseringen på Israel och konflikten är stor. I länderna längre bort från konflikten är attityderna mildare och fokuseringen på Israel och konflikten mindre, med några undantag. Detta har betydelse för Sverige eftersom att många av flyktingarna från Mellanöstern kommer från Israels grannländer samt Irak.

Palestinierna och deras allierade har också alltsedan Israel bildades fört en kamp för att delegitimera sionismen och till en början även utplåna den. PLO:s charter från 1968 är tydlig med att "väpnad kamp" är medlet och "att utplåna sionismen från Palestina" målet (PLO charter 1968). I sitt uppmärksammade tal i FN:s generalsamling 1974 sade PLO:s ledare Yasser Arafat (1929-2004) att sionismen var huvudformen av "imperialism, kolonialism, neo-kolonialism och rasism" (Arafat 1974). Arafat sade vidare att:

Zionism is an ideology that is imperialist, colonialist, racist; it is profoundly reactionary and discriminatory; it is united with anti-Semitism in its retrograde tenets (Arafat 1974).

Strävan efter att delegitimera sionismen kulminerade nästföljande år, 1975, i en resolution i FN:s generalförsamling framlagd av 25 arabiska och muslimska

länder som likställde sionism med rasism (UNGA 1975). Sammanlagt 72 länder röstade för resolutionen, inklusive Sovjetblocket och Kina. Av de västeuropeiska länderna var det bara Portugal som stödde resolutionen. Europaparlamentet beskrev resolutionen som "obegriplig och absurd" och inga av partigrupperna i parlamentet stödde den (Bulletin of the European Communities 1975: 61). Resolutionen upphävdes 1991 när fredsprocessen inleddes, men 25 länder röstade emot, däribland de flesta av Israels grannländer (UNGA 1991).

Debatten kring Israels och sionismens legitimitet har fortsatt. 2005 bildades BDS-rörelsen (Boycott, Divestment and Sanctions) med inspiration av antiapartheidrörelsen i Sydafrika. Rörelsens mål är (1) få ett slut på Israels ockupation; (2) full jämlikhet åt Israels palestinska minoritet; och (3) flyktigåtervändande i enlighet med FN:s generalförsamlings resolution 181 (The BDS Movement u.å.). BDS-rörelsen har periodvis varit högljudd i den politiska debatten, men hittills haft marginell inverkan på Israels politik (Persson 2018). Den till synes permanenta ockupationen, uteblivna fredsförhandlingar och fortsatt israeliskt byggande av bosättningar har under de senaste två åren lett till att en rad tongivande MR-organisationer, författare och analytiker åter på allvar börjat ifrågasätta Israels existensberättigande under sin nuvarande form, det vill säga som inkluderar ockupationen av de palestinska områdena. Human Rights Watch har krävt att Israel skall ge palestinerna på Västbanken lika rättigheter (Human Rights Watch 2019). Israels ledande MR-advokat Michael Sfard (2020) som företräder organisationen Yesh Din och Israels ledande MR-organisation B'Tselem (2021) har i sina senaste rapporter slagit fast att Israels ockupation utgör apartheid. Analytikern Nathan Thrall (2021) som tidigare arbetade för International Crisis Group har kommit till liknande slutsatser. Peter Beinart (2020), en av USA:s mest tongivande liberala judiska debattörer, har övergått till att förespråka en enstatslösning i konflikten med lika rättigheter för alla. Alla dessa har som gemensam nämnare att de inte kommer från politiska ytterkanter.

ANTISEMITISKA TANKESTRUKTURER SOM ÖVERFÖRS PÅ ISRAEL

Som Bachner (1999: 463) visade i sin avhandling blev Israel-Palestina-konflikten efter 1967 den enda offentliga arenan där antisemitism kunde artikuleras på ett legitimt sätt som kritik mot Israels politik eller sionismen. Det förekommer inom vänstern såväl som högern och bland kristna/muslimer/islamister att antisemitiska tankestrukturer överförs på Israel. Dessa kan ta sig uttryck i liknelser, bildspråk eller karikatyrer, i föreställningar om judisk makt eller dominans som överförs på Israel, genom memes och andra moderna fenomen på sociala medier med mera. Som nämndes i definitionsdelen är det kanske främsta kännetecknet för antisemitism att judar tillskrivs egenskaper som närmast kan liknas vid kosmisk ondska. Denna kosmiska ondska kan föras över på Israel genom att utmåla Israel som en närmast unikt ondskefull stat eller genom grava och osakliga överdrifter såsom att Israel betar sig som nazister och bedriver en

Förintelse eller ett folkmord mot palestinierna. Ett typexempel på detta återfinns hos nobelpristagaren i litteratur, José Saramago (1922-2010), som vid ett besök i Ramallah under den andra intifadan sade att "vad som händer i Palestina är ett brott på samma plan som det som hände i Auschwitz" (citerad i Evans 2002). En reporter från *Haaretz* frågade Saramago var någonstans gaskamrarna fanns, varpå han svarade "att hittills, så finns det inga", samt att det var författares privilegium att göra känslomässiga jämförelser i syfte att chockera människor till uppvaknande (citerad i *Haaretz* 2002). Den kände brittiske historikern Arnold Toynbee (1889-1975) har tidigare uttryckt sig i likartade termer som Saramago (Bachner 1999: 102). En ny version på att tillskriva Israel kosmisk ondska är försöken att jämföra Israel med Islamiska staten (IS). Hashtags som #JSIL (Judiska staten i Levanten), att Israel har skapat eller stödjer IS, att före detta IS-ledaren Abu Bakr al-Baghdadi (1971-2019) i själva verket är jude är bara några av jämförelserna (se till exempel *The ADL* 2014; *Jalil* 2014).

Typexempel på hur gamla antisemitiska föreställningar överförs på Israel återfinns i Hamas ursprungliga stadgar från 1988 som proklamerar att judar startar krig för att de själv tjänar på det och hänvisar till Sion vises protokoll som bevis på sionismens ambitioner att dominera världen (Hamas stadgar 1988). Hamas ursprungliga stadgar är ett djupt antisemitiskt dokument med mängder av antisemitiska uttryck i. 2017 presenterade Hamas nya stadgar där de mest problematiska antisemitiska uttrycken var borttagna (*Middle East Eye* 2017). Precis som tidigare varit fallet med PLO:s stadgar och ändringar i dessa råder det oklarheter och debatt kring vilken status Hamas nya stadgar har och särskilt om de har ersatt ursprungsstadgarna (*Zittrain Eisenberg & Caplan* 2010: 180; *Wintour* 2017).

Det finns även en lång historia av att antisemitiska tankestrukturer överförs på Israel genom liknelser, bildspråk och i synnerhet genom karikatyrer. Dessa behöver inte vara kopplade till de politiska ytterkanterna. Karikatyren av Trump i kippa och svarta solglasögon som leds av en hund föreställande Netanyahu med Davidsstjärna runt halsen som publicerades i *The New York Times* internationella upplaga 2017 är ett exempel på detta (*Cowley* 2019). Samtidigt finns det ett antal Israelkritiska serietecknare, framför allt på den politiska vänsterkanten i väst och i den muslimska världen, som regelbundet använder tydliga antisemitiska tankestrukturer i sina Israelkritiska karikatyrer. Carlos Latuff (u.å) är det mest kända exemplet här. Termen "Israel-firsters" (ungefärligt översatt som "Israel-prioriterare") är ett annat exempel på hur den antisemitiska föreställningen om judars påstådda dubbla lojaliteter ändvänder mot personer i USA (inte nödvändigtvis bara judar) som anses prioritera Israels intressen före USA:s. Termen fick mycket uppmärksamhet under Obamas första ämbetsperiod (*Goldberg* 2012).

SAMMANFATTNING AV DET TEORETISKA RAMVERKET

Komponent	Empiriskt fokus
En Israel-Palestinacentrisk världsbild	Stort fokus på Israel-Palestinakonflikten i Sverige. Förstärks genom att politiska eliter och media delar denna världsbild. Händelser i Israel-Palestinakonflikten utlöser anti-semitism i Sverige.
Delegitimering: icke-erkännande av Israel, israeler och sionism	Israel ses inte som en legitim stat, israeler ses inte som ett folk, sionismen ses som illegitim eller som en konspiration. Hopslagandet av judar och israeler till ett öppnar vägen för antisemitism. Judar hålls ansvariga för Israels agerande. Israel, israeler, sionism bedöms annorlunda. BDS mot Israel.
Antisemitiska tankestrukturer överförs på Israel	Israel utmålas som en närmast unikt ondskefull stat. Osakliga överdrifter som att Israel betar sig som nazister eller ISIS. Israel som dominerande och kontrollerande.

Styrkan och avmattningen i den Israel-Palestinacentriska världsbilden i Sverige

Före Junikriget 1967 var Israel-Palestinakonflikten ingen tvistefråga i svensk politik, men alltsedan dess har alla svenska regeringar fram till Löfvens andra regering delat en Israel-Palestinacentrisk världsbild där konflikten ses som viktigare än andra konflikter och som nyckeln till fred i Mellanöstern (Bjereld, intervju 2021). Löfvens andra regering var den första svenska regeringen i modern tid där den Israel-Palestinacentriska världsbilden var nedtonad, något som även gäller för Magdalena Anderssons regering. Som nämndes i teoridelen delas den Israel-Palestinacentriska världsbilden av såväl andra europeiska stater som tidigare amerikanska presidenter. Likväl sticker ändå Sverige ut i en internationell jämförelse och tillhör utan tvekan de europeiska länder där den Israel-Palestinacentriska världsbilden historiskt varit som starkast. Sådär uttryckte sig till exempel tidningen *The Jerusalem Post* på 90-talet om Sveriges roll i konflikten:

The ruling Swedish Social Democratic party has intervened in the Arab-Israeli conflict, particularly its Palestinian component, with a missionary zeal unequalled by any other European government (citat från Eriksson 2015: 46).

Den Israel-Palestinacentriska världsbilden har tagit sig uttryck i alltifrån Sveriges historiska relationer till konflikten där Sverige under årtionden sökt

och ibland erhållit en medlarroll i konflikten. Bland framgångarna återfinns Sten Anderssons (1923–2006) tysta diplomati på 80-talet mellan PLO–USA–Israel som bidrog till att öppna upp officiella relationer mellan PLO och USA/Israel (Eriksson 2015: 80). Sverige försökte också spela en ledande roll under fredsprocessen på 90-talet och stod bland annat som värd för samtal mellan Israel och PLO 1994–95 och 2000 (Schatz 2018: 76). Under flera årtionden har Sverige vidare varit en stor bidragsgivare åt den Palestinska myndigheten, vilket under senare år blivit en allt större tvistefråga inrikespolitiskt (se till exempel Adaktusson 2018). Sedan EU-medlemskapet 1995 har Sverige varit ett av de länder i EU som försökt driva på en gemensam, aktiv EU-politik i konflikten (Persson 2014: 86).

Ett stort antal svenska akademiker, författare och andra intellektuella har skrivit böcker om konflikten eller engagerat sig som aktivister på plats, vilket också bidragit till att förstärka centraliteten av konflikten i Sverige. Svensk media är också oerhört fokuserad på Israel-Palestinakonflikten, även om det finns lite forskning på just detta område.⁴ Därför är det svårt att säga någonting om hur den svenska mediebilden av konflikten påverkat attityder mot Israel och judar i Sverige, men det är en rimlig hypotes att tro att det enorma fokus på Israel-Palestinakonflikten i svensk media bidragit till att förstärka attityder av typen att Israel ses som ett hot mot världsfreden som vi såg i EU-kommissionens opinionsundersökning från 2003. En annan viktig slutsats som går att dra från EU-kommissionens opinionsundersökning är att den Israel-Palestinacentriska världsbilden i Europa sträcker sig långt bortom aktivistgrupper och de politiska ytterkanterna och djupt ned i de breda folklagen i Sverige såväl som i övriga Västeuropa (EOS Gallup Europe 2003: 78).

Precis som är fallet internationellt går det att se en klar avmattning i den Israel-Palestinacentriska världsbilden i Sverige under senare år. Det gäller till exempel i den årliga utrikesdeklaration där andra konflikter numera får mer uppmärksamhet än Israel-Palestinakonflikten (Se till exempel Utrikesdeklarationen 2017, 2018, 2019, 2020 och 2021). Även i andra delar av den svenska politiska debatten, på svenska universitet och bland nyhetsrapporteringen om Israel-Palestinakonflikten, syns avmattningen tydligt.

Israel-Palestinakonflikten utlöser antisemitism i Sverige

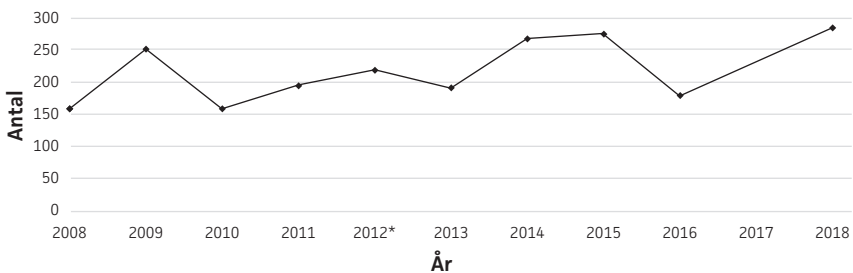
Henrik Bachners historiska forskning visar tydligt att utbrott av våldsamheter i Israel-Palestinakonflikten (som tidigare kallades den israelisk-arabiska konflikten) utlöser antisemitism i Sverige (Bachner 1999: 375). Detta började efter

4 Som en liten anekdot och som tips på vidare forskning kan det nämnas att författaren till denna studie själv klippt ut alla nyhetsartiklar (de flesta från TT) från sin lokaltidning (Sydsvenskan-Helsingborgs Dagblad) under snart 20 års tid. I stort sett varje attack mot Israel som leder till dödsfall får en notis i min lokaltidning, vilket ingen annan konflikt – exempelvis Afghanistan, Irak och Syrien – är ens i närheten av.

Junikriget 1967 och fortsatte i samband med Libanonkriget 1982. I den akademiska litteraturen ses Libanonkriget 1982 som en kritisk vändpunkt i Israels relationer med västvärlden, där kriget av många betraktades som illegitimt och icke-nödvändigt (e till exempel Schiff & Ya'ari 1984: 218). Det enorma civila lidandet i Libanon under kriget spädde också på kritiken mot Israel, vilken ibland övergick i antisemitism. Min egen forskning visar till exempel att EU (EG) aldrig fördömt Israel så hårt som under Libanonkriget 1982 (Persson 2020: 50). Libanonkriget 1982 blev även en vändpunkt för antisemitismen i Sverige som nu kopplades tydligare samman med konflikterna i Mellanöstern. Bachners forskning visar att Libanonkriget 1982 utlöste en våg av antisemitism i den svenska debatten där kriget fick en enorm uppmärksamhet (Bachner 1999: 375). Ett liknande mönster, fast mindre kraftfullt, utspelade sig under andra intifadan 2000–04 (Bachner 2004: 557).

Det första Gazakriget under årsskiftet 2008–09 blev en ny vändpunkt för antisemitismen i Sverige, framför allt i Malmö. Svenska medier rapporterade om ett mycket råare klimat, aggressivare gatudemonstrationer, hätskare stämning mot judar, svårigheter för polisen att hantera demonstrationerna, en flathet från politiskt håll inför problemen med mera i samband med demonstrationerna under Gazakriget 2008–09 (se till exempel Höök 2009; Habul 2009). Expo var tidigt ute efter Gazakriget 2008–09 med en studie som visade att antalet antisemitiska incidenter i Sverige sköt i höjden under kriget, vilket också bekräftas i Brås statistik (Poohl & Leman 2009; Brå 2019a: 58).

Figur 1. Utveckling av antal polisanmälda brott med identifierade antisemitiska motiv, åren 2008–2016 och 2018

Fram till och med 2016 producerades hatbrottsstatistiken varje år, men ändrades därefter till vartannat. Det finns således ingen data tillgänglig för 2017

* Åren 2008–2011 baserades hatbrottsstatistiken på en totalundersökning. Sedan 2012 är antalet polisanmälda hatbrott skattat, baserat på en urvalsundersökning.

I mars 2009, strax efter Gazakriget, spelade Sverige och Israel en Davis cup-match i tennis i Malmö. Stora demonstrationer och upplopp skedde i samband med matchen som av säkerhetsskäl spelades utan publik. I demonstrationerna deltog ett spektrum av individer och grupper från muslimer och islamister till

vänsterextremister och nazister. I samband med matchen skrev historieprofessorn Kristian Gerner ett inlägg på debattsidan *Newsmill*:

Dessutom är det veterligen första gången som en protestaktion av detta slag stöds av individer som tillhör både den politiska vänstern, är muslimer eller nazister. Det betyder inte alls att dessa olika krafter har samma dagordning eller bildar något slags enhetsfront. Det tänkvärda är att de har en gemensam målsättning... kampanjen mot Israel är unik i sin intensitet. Israel ådrar sig i Sverige ett organiserat hat som helt saknar motsvarighet när det gäller andra stater. Den enda rimliga förklaringen är att Israel, som en judisk stat, aktualiserar antisemitiska grundstämningar i det svenska samhället (Gerner 2009).

Demonstrationerna i samband med Gazakriget 2008–09, Malmös tidigare kommunalråd Ilmar Reepalus uttalanden kring dem och om judarnas situation mer allmänt i Malmö, tillsammans med upploppen i samband med Davis Cup-matchen, lägger också grunden för synen på Malmö som en särskilt problematisk stad för judar att leva i. Under de senaste 20 åren har antalet medlemmar i judiska församlingen i Malmö minskat från närmare 900 till cirka 380, vilket såklart gör statistiken kring hatbrott mot judar i Malmö ännu mer anmärkningsvärd (Sieradzki 2019).

Ett liknande mönster upprepade sig under nästa krig i Gaza 2014 som också utlöste antisemitism i Sverige, vilket judiska församlingar och Brå tidigt var ute och rapporterade. Brås statistik visar en ännu högre topp av anmälda brott med antisemitiska motiv 2014. Gazakriget 2014 var det första kriget i Israel-Palestinakonflikten som skedde efter att sociala medier (vilka var betydligt mindre utvecklade 2009) blivit riktigt etablerade i Sverige. Det innebar att antisemitismen tog sig in även på dessa arenor. Mest tydligt blev detta när statsminister Stefan Löfven och artisten Mikael Wiehe gjorde inlägg på Facebook om konflikten, vilka möttes av tusentals kommentarer, många av dem antisemitiska. SKMA sammanställde och analyserade kommentarerna (en del hade raderats innan granskningen började) (SKMA 2014a; 2014b). De dominerande temana i inläggen var referenser och jämförelser till nazismen, judisk och israelisk makt, demonisering och kollektivering av israeler/judar, samt kristen antisemitism. Även om tematiken i kommentarerna är tydlig är det betydligt svårare att koppla kommentarerna till politiska ideologier, inklusive de på ytterkanterna. Av de runt 90 inläggen som SKMA valt att uppmärksamma i sina två analyser har omkring hälften av personerna bakom inläggen utländska namn, varav många härstammar från Mellanöstern. Vid sidan av det faktum att en stor del av kommentarerna kommer från människor som kan förmodas vara muslimer finns det få tydliga kopplingar till islamism, extremvänstern eller

extremhögern i materialet. Detta bör ses som ett tecken på att antisemitismen i Sverige sträcker sig långt bortom de politiska ytterkanterna.

Vad gäller nästa topp i anmälningarna 2018 förefaller det inte finnas någon lika tydlig koppling till Israel-Palestina-konflikten även om det skedde en rad uppmärksammade antisemitiska incidenter 2017 kopplade till konflikten. Efter oroligheter på Tempelberget i Jerusalem sommaren 2017 skanderade demonstranter i Helsingborg den ökända hatramsans "Khaybar, Khaybar, o judar, Muhammeds armé ska återvända" som åsyftar ett slag mellan muslimer och judar i oasen Khaybar utanför staden Medina på 600-talet. Idag uppfattas ramsan som en uppmaning att hota, fördriva, skada eller döda judar. Under samma demonstration beskrev en imam judar som "apors och svins avkomma" (Johansson 2017), vilket bland annat anspelar på en vers från Koranen. Efter Trumps erkännande av Jerusalem som Israels huvudstad 2017 skanderade demonstranter i Malmö återigen Khaybar-ramsans (SKMA 2017a). I Stockholm kallades judar "apors och svins avkomma" under en demonstration mot Trumps beslut och i Göteborg attackerades synagogan med brandbomber (SKMA 2017b). Topppnoteringen i anmälningarna 2018 av brott med antisemitiska motiv beror framför allt på en ökning av brottstypen hets mot folkgrupp som ökade från 50 anmälningar 2016 till 125 anmälningar 2018 (Brå 2019a: 59). Enligt Nina Forselius på Brå (2019b) är en stor del av dessa anmälningar ett resultat av olika aktörers arbete, som till exempel föreningen Nätetsgranskaren, med att uppmärksamma hatbrott på nätet. Nazistiska grupperns aktiviteter i samband med valrörelsen 2018 bidrog också till en ökning av brottstypen hets mot folkgrupp, samt skadegörelse och klotter (Brå 2019a: 28).

En diskursiv förändring i synen på sionism i Sverige

Det finns en lång historia inom den svenska vänstern vad gäller att ha en kritisk syn på begreppet sionism som sträcker sig tillbaka till 1970-talet. Som nämndes i teoridelen var kulmen på palestiniernas försök att delegitimera sionismen FN:s generalförsamlings omröstning 1975 om en resolution som likställde sionism med rasism. Detta var också året då Saigon föll och Vietnamkriget tog slut. Under andra halvan av 60- och början av 70-talet hade FNL (Front National pour la Libération du Sud Viêt Nam) dominerat den svenska gatubilden vid demonstrationer och Palestinarörelsen hoppades nu på att de skulle ta över gatubilden och få samma genomslag som FNL, vilket inte skedde. Palestinarörelsen lyckades bara samla en bråkdel av anhängarna som FNL haft och fick aldrig samma genomslag.⁵ Ett av slagorden som Palestinarörelsen tidigt använde sig av var "krossa sionismen". Enligt Ulf Bjereld som forskat om Sveriges roll i Israel-Palestina-konflikten berodde detta på att sionismen – av Palestinarörelsen – sågs

5 Intervju med statsvetaren Ulf Bjereld vid Göteborgs universitet, 4 mars 2021.

som ett hinder för att uppnå fred i Israel-Palestinakonflikten. Först uppfattades sionismen som hinder för att realisera enstatslösningen, vilken förespråkades av Palestinarörelsen på 70-talet. Sedermera, under 80- och delar av 90-talet, uppfattades sionismen som ett hinder för att upprätta en palestinsk stat inom ramen för en tvåstatslösning, något som israeliska regeringar motsatte sig långt in på 90-talet.⁶

Slagorden ”krossa sionismen” är problematiskt ur flera synvinklar, främst på grund av att Israel är en erkänd stat vars tillblivelse och existens på olika sätt stöddes och fortfarande stöds av internationell rätt, trots den pågående ockupationen. Det är också svårt att inte uppfatta slagordet ”krossa sionismen” som aggressivt och till och med våldsamt. Den omedelbara följdfrågan blir ju såklart hur och med vilka medel sionismen ska krossas?

Här finns det en stor skillnad mellan att skrika ”krossa sionismen” utan någon uttalad tydlig mening och att på fredliga vägar propagera för en alternativ statsbildning till det samtida Israel, såsom till exempel författaren A.B Yehoshua (2018) eller debattören Peter Beinart (2020) gör. Bland dem som idag från vänster till höger propagerar för en enstatslösning av Israel-Palestinakonflikten finns det olika syn på vilken roll sionismen ska ha i en sådan statsbildning – alltifrån att sionismen förblir den statsbärande ideologin under vilken palestinier integreras, vilket en del av högern i Israel propagerar för, exempelvis Israels tidigare president Reuven Rivlin (citerad i Zeveloff 2017), till enstatslösningar där sionismen inte blir den statsbärande ideologin. Peter Beinart (2020) förespråkar till exempel en enstatslösning som innebär att sionismen får betydelsen av ett judiskt hemland i Israel-Palestinaområdet snarare än en judisk stat. Den grundläggande skillnaden mellan Yehoshua, Rivlin och Beinart å ena sidan och BDS-rörelsen å andra sidan är att den senare inte är för en judisk stat någonstans i det historiska Palestinaområdet (Barghouti, citerad i Halbfinger, Wines & Erlanger 2019). Här är det också värt att nämna att BDS-rörelsen hittills haft en väldigt liten inverkan i Sverige trots att Sverige ofta betraktas som en av palestiniernas närmaste vänner i det internationella samfundet (se till exempel Persson 2018).

Begreppet sionism kan också tilldelas en konspiratorisk betydelse, vilket turerna kring de socialdemokratiska politikerna Adrian Kaba och Omar Mustafa tydligt visade under 2010-talet. Kaba kopplade samman sionismen med högerextremistiska rörelser i Europa och skrev bland annat ”Nu ska denna rörelse [sionismen] som en led i European defence league och counter-jihadrörelsen, etnisk rensa Europa från muslimerna.” (citerad i Lemán 2012). Mustafa hyllade och bjöd in en rad föreläsare till Sverige som givit uttryck för grov antisemitism, Israelhat och konspirationsteorier om sionismen. En av dessa personer, den före detta turkiske premiärministern Necmettin Erbakan

6 Ibid.

(1926–2011), hade till exempel talat om ”den sionistiska världsordningen” och ”det kapitalistiska, sionistiska ekonomiska systemet” (SKMA 2013).

Motståndet mot sionismen inom delar av den svenska vänstern fortsatte även efter det att fredsprocessen inletts på 90-talet och israeliska regeringar accepterat tvåstatslösningen (om än inte i samma format som EU och svenska regeringar vill se den). Ett av Ilmar Reepalus mest uppmärksammade och problematiska uttalande var när han fick frågan av *Skånska Dagbladet* om han övervägt att offentligt säga att Malmö inte accepterar antisemitism, varpå han svarade att ”Vi accepterar varken sionism eller antisemitism. Det är ytterligheter som sätter sig över andra grupper och anser att de är mindre värda” (citerad i *Skånska Dagbladet* 2010). I senare intervjuer har Reepalu sagt att uttalandet var tagit ur sitt sammanhang, vilket inte förefaller vara fallet (citerad i Röstlund 2013).

Reepalus uttalande är problematiskt av tre anledningar. För det första på grund av att om han inte accepterar sionism kan han rent logiskt inte acceptera Israel som en legitim stat då sionism är den ideologi som uppbär Israel som en judisk och demokratisk stat. Det går att vara emot etniskt baserad nationalism som sionismen men det blir problematiskt att bara vara emot sionism som i Reepalus fall. För det andra är det fel att kalla sionismen för en ytterlighet. Israel har alltid rankats som en demokrati och ett fritt land av alla de ledande demokratirankingindexen, även om Israel fallit markant i några av dessa under det senaste decenniet (se till exempel Freedom House 2021). Det finns extremformer av sionism som ibland övergår i rasism och till och med i fascism, men detta är inget som är olikt annan typ av nationalism. För det tredje är det fel att säga att sionismen sätter sig över andra, noterbart att det är oklart vilka dessa skulle vara i sammanhanget, även om det finns en väl dokumenterad strukturell diskriminering i det israeliska samhället mot dess arabiska/palestinska medborgare.⁷ Det skulle gå att argumentera för att sionismen sätter judar över andra israeliska medborgare efter införandet av den så kallade nationalstatlagen i Israel 2018, något som en lång rad kritiker påpekat, men den tillkom många år efter Reepalus uttalande (se till exempel Freedom House 2019).

Slagorden ”krossa sionismen” hördes på nytt under SSU Skånes första majdemonstration i Malmö 2019. Denna gången blev reaktionerna starka och efter viss tvekan gick SSU ut och sade att de inte längre kommer att sjunga ramsan. Även ledande S-politiker i Malmö gick ut och sade att ramsan inte på något sätt hörde hemma i deras demonstrationer (SKMA 2019). Här ser vi att det skett en tydlig diskursiv förändring i synen på sionism, dels inom det socialdemokratiska partiet som nu tar avstånd från slagordet ”krossa sionismen”, men även i det omgivande samhället där acceptansen nu är mindre för denna

7 Se till exempel The Or Commission efter dödsskjutningarna av 13 israeliska palestinier i oktober 2000. En sammanfattning av rapporten finns på Jewish Virtual Library, 2003, The Official Summation of the Or Commission Report. Tillgänglig på <https://www.jewishvirtuallibrary.org/the-official-summation-of-the-or-commission-report-september-2003>, citerad 2022-04-01.

typ av slagord. Även på högerkanten i svensk och internationell politik går det att skönja diskursiva förändringar i synen på sionismen där flera partier och ledande ideologer omfamnat sionismen och Israel som en modell för etniskt baserad nationalism. Ledaren för den numera splittrade alt-rightrörelsen i USA, Richard Spencer (2017), gav till exempel kort efter demonstrationen i Charlottesville 2017 en intervju till israelisk TV där han jämförde vit nationalism med sionismen och kallade sig själv för "vit sionist". I Sverige har SD gjort en likande omfamning av sionismen och Israel som är både ideologisk och instrumentell i så måtto att högerpartier i Europa insett att vägen till regeringsmakten kräver att de tvättar bort sitt antisemitiska förflutna (författaren till denna studie citerad i Strid 2021).

Antisemitiska tankestrukturer som överförs på Israel

Efter junikriget 1967 blev det ett tydligt tema i den svenska debatten om Israel-Palestina-konflikten att jämföra Israel med Nazityskland. Termer som "det utvalda folket" och "lebensraum" användes för att beskriva Israels tredubbling av sitt territorium i samband med kriget 1967 (Bachner 1999: 307). Jämförelserna mellan Israel och nazisternas behandling av judarna under andra världskriget kulminerade sedan under Libanonkriget 1982. Liknande jämförelser gjordes i andra delar av Europa och det ska också sägas att nazismjämförelser användes mot andra inblandade i kriget: PLO och dess ledare Arafat, de kristna falangisterna och det syriska Baathpartiet, men inte i samma utsträckning som mot Israel. Bachner (1999: 430) visar i sin forskning hur svensk press var full av rubriker och karikatyrer som jämförde Israel med nazisterna. Även Olof Palme (1927-1986), då i opposition, gjorde liknande jämförelser:

De som tillhör min generation och som när vi var väldigt unga såg bilderna av de judiska barnen i koncentrationslägren och ghettona och insåg den oerhörda förbrytelse som begåtts mot dem och därav liksom fick en smärta som följer oss genom livet – vi känner oss naturligtvis utom oss av samma smärta när vi ser bilderna av de palestinska barnen, precis på samma sätt förföljda. Men denna gång är det Israel som står bakom (Palme citerad i Bachner 1999: 438).

Vanliga jämförelser var att Israel bedrev en "förintelse", "folkmord" eller "en slutgiltig lösning" i Libanon (Bachner 1999: 430). I efterhand ser vi hur överdrivna dessa jämförelser var även om Libanonkriget var ett brutalt krig med massor av kränkningar av mänskliga rättigheter, inte minst från den israeliska sidan. Standardsiffrorna som används är att den israeliska invasionen av Libanon 1982 resulterade i runt 17,500 döda, vilket motsvarar mindre än 0,1 procent av de cirka 60 miljoner människor som dog i andra världskriget (Ross 1982). På så vis blir jämförelsen att Israel bedrev en "förintelse" eller "en slutgiltig lösning"

Figur 2. De fyra teckningarna som den utpekade läkaren delat på Facebook.
Foto: SVT (SVT 2019)

i Libanon osaklig, även om Israels mål med invasionen, enligt vissa bedömare, var att krossa PLO (se till exempel Schiff & Ya'ari 1984). Även antisemitiska tankestrukturer från den kristna idétraditionen överfördes på Israel i den svenska debatten under Libanonkriget 1982. Bibliska metaforer som "öga för öga", karikatyrer av Israels premiärminister Menachem Begin (1913-1992) som en "mordängel" och andra referenser till judendomens påstådda oförsonlighet och gammaltestamentlig hämndlystnad användes (Bachner 1999: 392).

Precis som att det skett en diskursiv förändring kring uttrycket "krossa sionismen", skildrar svensk media idag Israel-Palestinakonflikten annorlunda än under Libanonkriget på 80-talet. Det är idag relativt ovanligt att stöta på jämförelser mellan Israel och Nazityskland i etablerad svensk press eller i det offentliga politiska samtalet. Ett undantag är Kaplanaffären. I april 2016 avslöjade *Svenska Dagbladet* att dåvarande bostadsministern Mehmet Kaplan (MP) jämfört Israels agerande mot palestinierna med nazisternas behandling av de tyska judarna i en film som tidningen tagit del av. På filmen som spelades in strax efter Gazakriget 2008-09 sade Kaplan "att israeler i dag behandlar palestinier på väldigt lika sätt som man behandlade judar under det tyska 30-talet" (Kaplan citerad i Delling & Stiernstedt 2016). Tidningens avslöjande ledde till en kritikstorm mot Kaplan som avgick dagen efter. Några röster försvarade Kaplan, bland annat Abdelhak Lahouaichri, ordförande i muslimska föreningen i Ljungby, som menade att "judarna" rentav var "värre än Hitler", att "det judarna gör nu mot Palestina är värre än det Hitler gjorde mot judarna",

samt att ”det är judarna som styr världen och Sverige” (Lahouaichri citerad i SKMA 2016). Lahouaichris korta försvar av Kaplan belyser tydligt hur antisemitiska tankestrukturer överförs på Israel i form av utmålandet av Israel som en närmast unikt ondskefull stat, i form av osakliga överdrifter att Israel betar sig som nazister, samt referenser till Israel som dominerande och kontrollerande.

Ett annat exempel där antisemitiska tankestrukturer överförs på Israel var Uppdrag granskningens program ”Karolinska och judehatet” från 2019 där delar av kontroversen handlade om fyra bilder på Facebook som den utpekade läkaren delat. En av dessa jämförde Israel med nazismen precis som Kaplan gjorde. En annan bild visade att världssamfundet var hypnotiserat av en oklar aktör till att titta bort när Israel bombade Gaza, en åtminstone implicit hänvisning till Israel som dominerande och kontrollerande (SVT 2019). (Se figur 2 på föregående sida.)

Slutsatser: Positiva effekter av en minskad betydelse av Israel-Palestinakonflikten

Efter att ha undersökt hur Israel-Palestinakonflikten påverkar antisemitism i Sverige finns det ett par slutsatser som utmärker sig. Den första är att det har funnits en tydlig koppling mellan Israel-Palestinakonflikten och antisemitism i Sverige alltsedan Junikriget 1967. Historisk forskning har tydligt belagt detta; likväl är sambandet tydligt i Brås statistik som sträcker sig tillbaka till 2008. Mycket av den antisemitism som syns, hörs och som det talas mest om är kopplad till Israel-Palestinakonflikten. Det kan gälla hetsiga inlägg i media, aggressiva gatudemonstrationer, karikatyrer i svensk press som tenderar att komma i samband med upptrappningar i Israel-Palestinakonflikten, och så vidare. Detta innebär samtidigt att andra typer av antisemitism ibland går lite under radarn, som till exempel mordbranden mot en judisk fritidspolitiker i Lund 2018 (Trus 2018). Antisemitism kopplad till Israel-Palestinakonflikten synliggörs också mer på grund av att den ofta används som ett slagträ i den politiska debatten, framför allt när den härstammar från vänstern/muslimer/islamister, vilket då används av andra politiska krafter för att diskreditera tillståndet i Sverige under den nuvarande S-ledda regeringen.

Den andra stora slutsatsen som sticker ut i studien är att kopplingen mellan Israel-Palestinakonflikten och antisemitism i Sverige mattats av under senare år på samma sätt som världsbilden där Israel-Palestinakonflikten är central också gjort i Sverige. Det faktum att konflikten minskat i betydelse under de senaste åren har haft en positiv inverkan på antisemitismen i så måtto att konflikten i mindre utsträckning än tidigare utlöst antisemitism i Sverige. På samma sätt som att upptrappningar i konflikten utlöser antisemitism i Sverige förefaller lugna perioder i konflikten ha en dämpande effekt. Efter 2017 och fram tills den senaste upptrappningen i Gaza (10–21 maj 2021) har det varit

få antisemitiska incidenter i Sverige kopplade till Israel-Palestinakonflikten, vilket bland annat syns på Svenska kommittén mot antisemitisms (SKMA) blogg och i Brås statistik. Den senaste toppnoteringen för antalet polisanmälda brott med antisemitiskt motiv i Brås statistik 2018 beror inte som de tidigare toppnoteringarna 2009 och 2014 på krigsutbrott i Israel-Palestinakonflikten. Istället handlade toppnoteringen 2018 om ökad anmälningsbenägenhet, fler hatbrott på nätet och olika aktiviteter i samband med valrörelsen 2018.

En tredje slutsats är att precis som tidigare krigsutbrott och upptrappningar i konflikten utlöste antisemitism i Sverige finns det stor risk att framtida upp-trappningar och krigsutbrott också kommer att göra det, i synnerhet ifall de är kopplade till de heliga platserna i Jerusalem. Detta var exakt vad som skedde samma dag som denna studie först publicerades (i maj 2021) i form av en rapport från Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet. Precis som i de tidigare krigen mellan Israel och Hamas 2008–09 och 2014 utlöste den senaste upp-trappningen antisemitism i Sverige, om än i mindre omfattning än under de två tidigare krigen. Detta berodde förmodligen på att upptrappningen bara varade i elva dagar, att antalet döda var nästan 90 procent lägre än under kriget 2014, samt att covidrestriktioner försvårade gatudemonstrationer i Sverige, vilka trots allt förekom i en rad svenska städer tillsammans med bilkaravaner. Även om det är positivt att Israel-Palestinakonflikten utlöste mindre antisemitism i Sverige under de senaste åren innebär det såklart inte att Sveriges problem med antisemitism är lösta eller att antisemitismen i Sverige försvinner om det blir fred i Israel-Palestinakonflikten i framtiden. Som nämndes i början av studien är ett av antisemitismens främsta kännetecken att den är seglivad och ständigt anpassas till samtiden, vilket inte minst utvecklingen på sociala medier visar på. Antisemitism kopplad till Covid-19 är ett annat exempel på detta (Wiman 2021: 13).

Det finns också positiva trender, såväl internationellt som nationellt, som är värda att lyfta fram. Israels nya freds- och normaliseringsavtal med fyra arabiska länder kan på sikt bidra till minskad antisemitism i världen då de innehåller åtaganden att på olika sätt bekämpa antisemitism (se till exempel Judd 2020; Kampeas 2021). Dock viktigt att påpeka att Sverige framför allt tagit emot flyktingar från de länder i Mellanöstern (Palestina, Libanon, Syrien och Irak) som i nuläget står längst ifrån fred med Israel. Ny forskning från Forum för levande historia (2021) visar också minskat stöd för antisemitiska föreställningar i Sverige, inklusive de som är kopplade till Israel. Samtidigt förefaller det finnas stora regionala skillnader. En annan ny studie av Mirjam Katzin (2021) visar till exempel en mycket problematisk situation vad gäller antisemitismen i Malmös skolor, som till stor del är kopplad till Israel-Palestinakonflikten.

Trots att Israel-Palestinakonflikten minskat i betydelse fortsätter den att vara en projektionsyta för olika ideologiska konflikter i världen, inte minst den nya identitetspolitiken (Neuding 2019). Detta syns i allt ifrån Black Lives

Matters plattform som talar om Israel som en "apartheidstat" som bedriver ett "folkmord" på palestinierna till omfattningen av Israel och judar bland delar av extremhögern (se till exempel Haaretz 2016). Det är i nuläget svårt att säga hur dessa ideologiska konflikter kommer att utveckla sig i framtiden, samt vilka roller Israel och judar kommer att spela i dem.

Referenser

- Adaktusson, Lars, 2018. "Svenskt bistånd går till terror och tortyr", *Aftonbladet*, 2018-10-23. Tillgänglig på <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/EoezRP/svenskt-bistand-gar-till-terror-och-tortyr/>, citerad 2022-04-01.
- Andersson, Lars M, 2000. *En jude är en jude är en jude – representationer av "juden" i svensk skämtpress omkring 1900-1930*. Lund: Nordic Academic Press.
- Andersson, Lars M, 2001, "Recension av The Holocaust Industry: Reflections on the Exploitation of Jewish Suffering (N. Finkelstein)", *Scandia* 67(1), s. 164-172.
- Arab Center for Research & Policy Studies, 2020. *The 2019-20 Arab Opinion Index*. Tillgänglig på <https://www.dohainstitute.org/en/Lists/ACRPS-PDFDocumentLibrary/Arab-Opinion-Index-2019-2020-Inbreef-English-Version.pdf>, citerad 2022-04-01.
- Arafat, Yasser, 1974. *Tal i FN:s generalförsamling (A/PV.2282, 13 November 1974, Question of Palestine)*. Tillgänglig på <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/o/A238EC7A3E13EED18525624A007697EC>, citerad 2022-04-01.
- Bachner, Henrik, 1999. *Återkomsten. Antisemitism i Sverige efter 1945*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Bachner, Henrik, 2004. *Återkomsten. Antisemitism i Sverige efter 1945 (andra upplagan)*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Bachner, Henrik, 2019. "Contemporary Antisemitism in Europe and the Israeli-Palestinian Conflict. Connections and Misconceptions", s. 87-105 i O'Donnell Polyakov, Emma (red.), *Antisemitism, Islamophobia, and Interreligious Hermeneutics*. Leiden: Brill/Rodopi.
- Beinart, Peter, 2020. "Yavne: A Jewish Case for Equality in Israel-Palestine", *Jewish Currents*, 2020-07-07. Tillgänglig på <https://jewishcurrents.org/yavne-a-jewish-case-for-equality-in-israel-palestine/>, citerad 2022-04-01.
- Bjereld, Ulf, professor vid Göteborgs universitet, intervju 15 februari 2021.
- Brå, 2019a, *Hatbrott 2018: Statistik över polisanmälda brott med identifierade hatbrottsmotiv*. Tillgänglig på <https://www.bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2019-10-31-hatbrott-2018.html>, citerad 2022-04-01.
- Brå, 2019b. *Pressmeddelande: Polisanmälda hatbrott 2018*. Tillgänglig på <https://www.bra.se/om-bra/nytt-fran-bra/arkiv/press/2019-10-31-polisanmalda-hatbrott-2018.html/>, citerad 2022-04-01.
- Brå, 2021. *Polisanmälda hatbrott 2020: En sammanställning av de ärenden som hatbrottsmarkerats av polisen*. Tillgänglig på <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2021-12-08-polisanmalda-hatbrott-2020.html>, citerad 2022-04-01.
- B'Tselem, 2021. *A regime of Jewish supremacy from the Jordan River to the Mediterranean Sea: This is apartheid*. Tillgänglig på https://www.btselem.org/sites/default/files/publications/202101_th_is_is_apartheid_eng.pdf, citerad 2022-04-01.
- Bulletin of the European Communities, 1975, nr 11. Tillgänglig på <http://aei.pitt.edu/57731/1/BUL129.pdf>, citerad 2022-04-01.

- Corona, Austin & Pollock, David, 2021. "Qatari Public Supports Compromise on GCC Rift, But Even More Like Turkey; Split on Israel, Muslim Brotherhood, Hamas, and Iran", *Fikra Forum: An Initiative of WINEP*. Tillgänglig på <https://www.washingtoninstitute.org/fikraforum>, citerad 2022-04-01.
- Cowley, Stacy, 2019. "Times Apologizes for Publishing Anti-Semitic Cartoon", *The New York Times*, 2019-04-28. Tillgänglig på <https://www.nytimes.com/2019/04/28/business/ny-times-anti-semitic-cartoon.html/>, citerad 2022-04-01.
- DellaPergola, Sergio & Staetsky, Daniel, 2020. *Jews in Europe at the turn of the Millennium Population trends and estimates*. The Institute for Jewish Policy Research. Tillgänglig på https://www.jpr.org.uk/documents/JPR_2020.Jews_in_Europe_at_the_turn_of_the_Millennium.pdf, citerad 2022-04-01.
- Delling, Hannes & Stiernstedt, Jenny, 2016. "SvD avslöjar: Se tv-klippet där Kaplan jämför israeler med nazister", *SvD*, 2016-04-17. Tillgänglig på <https://www.svd.se/svd-avslorjar-kaplan-jamforde-israeler-med-nazister>, citerad 2022-04-01.
- Dencik, Lars & Marosi, Karl, 2016. "Different antisemitisms: On three distinct forms of antisemitism in contemporary Europe With special focus on Sweden", *Scandinavian Jewish Studies* 27(7), s. 61-81.
- EOS Gallup Europe, 2003. *Flash Eurobarometer 151 – Iraq and Peace in the World*. Tillgänglig på https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl151_iraq_full_report.pdf/, citerad 2022-04-01.
- Eriksson, Jacob, 2015. *Small-State Mediation in International Conflicts: Diplomacy and Negotiation in Israel-Palestine*. London: I.B Tauris.
- Europeiska unionens råd, 2013. *Den europeiska säkerhetsstrategin – ett säkert Europa i en bättre värld*. Tillgänglig på <https://www.consilium.europa.eu/media/30817/qc7809568svc.pdf/>, citerad 2022-04-01.
- Evans, Julian, 2002. "The militant magician", *The Guardian*, 2002-12-28. Tillgänglig på <https://www.theguardian.com/books/2002/dec/28/featuresreviews.guardianreview11/>, citerad 2022-04-01.
- Forum för levande historia, 2005. *Antisemitiska attityder och föreställningar i Sverige*. Tillgänglig på <https://www.levandehistoria.se/sites/default/files/materialfile/antisemitiska-attityder-rapport.pdf>, citerad 2022-04-01.
- Forum för levande historia, 2010. *Den mångtydiga intoleransen – en studie av gymnasieungdomars attityder läsåret 2009/2010*. Tillgänglig på https://www.levandehistoria.se/sites/default/files/material_file/den-mangtydiga-intoleransen-rapport.pdf, citerad 2022-04-01.
- Forum för levande historia, 2021. *Antisemitism i Sverige: En jämförelse av attityder och föreställningar 2005 och 2020*. Tillgänglig på <https://www.levandehistoria.se/material/antisemitism-i-sverige>, citerad 2022-04-01.
- FRA, 2018. *Experiences and perceptions of antisemitism: Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU*. Tillgänglig på https://fra.europa.eu/sites/default/files/frauploads/fra-2018-experiences-and-perceptions-of-antisemitism-survey_en.pdf, citerad 2022-04-01.
- Freedom House, 2019. *Freedom in the World 2019: Israel*. Tillgänglig på <https://freedomhouse.org/country/israel/freedom-world/2019/>, citerad 2022-04-01.
- Freedom House, 2021. *Freedom in the World 2021: Israel*. Tillgänglig på <https://freedomhouse.org/country/israel/freedom-world/2021/>, citerad 2022-04-01.
- Gerner, Kristian, 2009. "Värsta krisen för judar i Sverige sedan andra världskriget", *NewsMill*, 2009-03-06. Observera att artikeln ej längre finns tillgänglig online.
- Gilbert, Martin, 1987. *The Holocaust: The Jewish Tragedy*. London: Fontana Press.

- Goldberg, Jeffrey, 2012. "Is the Term 'Israel-Firster' Anti-Semitic? (Updated)", *The Atlantic*, 2012-01-19. Tillgänglig på <https://www.theatlantic.com/international/archive/2012/01/is-the-term-israel-firster-anti-semitic-updated/251630/>, citerad 2022-04-01.
- Gravé-Lazi, Lidar, 2016. "Amos Oz: Those who deny Israel's right to exist are anti-Semites", *The Jerusalem Post*, 2016-11-14. Tillgänglig på <https://www.jpost.com/israel-news/politics-and-diplomacy/amos-oz-those-who-deny-israels-right-to-exist-are-antisemites-467706>, citerad 2022-04-01.
- Gross, Jan Tomasz, 2015. "Eastern Europe's Crisis of Shame", *Project Syndicate*, 2015-09-13. Tillgänglig på <https://www.project-syndicate.org/commentary/eastern-europe-refugee-crisis-xenophobia-by-jan-gross-2015-09>, citerad 2022-04-01.
- Haaretz, 2002. "Nobel Winner: Ramallah Being Turned Into Concentration Camp", *Haaretz*, 2002-03-25, Tillgänglig på <https://www.haaretz.com/1.5224268/>, citerad 2022-04-01.
- Haaretz, 2016. "Jewish groups condemn Black Lives Matter platform for accusing 'apartheid' Israel of 'genocide'", *Haaretz*, 2016-08-05. Tillgänglig på <https://www.haaretz.com/israel-news/jewish-allies-condemn-black-lives-matters-apartheid-platform-1.5421194>, citerad 2022-04-01.
- Habul, Kenan, 2009. "Polisen skötte sig bättre den här gången", *Sydsvenskan*, 2009-02-08. Tillgänglig på <https://www.sydsvenskan.se/2009-02-08/polisen-skotte-sig-batte-den-har-gangen>, citerad 2022-04-01.
- Halbfinger, David, Wines, Michael & Erlanger, Steven, 2019. "Is B.D.S. Anti-Semitic? A Closer Look at the Boycott Israel Campaign", *The New York Times*, 2019-07-27. Tillgänglig på <https://www.nytimes.com/2019/07/27/world/middleeast/bds-israel-boycott-antisemitic.html>, citerad 2022-04-01.
- Hamas charter, 1988. *The Covenant of the Islamic Resistance Movement*. Tillgänglig på <https://avalon.law.yale.edu/20thcentury/hamas.asp/>, citerad 2022-04-01.
- Hilberg, Raul, 2003[1961]. *The Destruction of the European Jews*. New Haven: Yale University Press.
- Human Rights Watch, 2019. *Born Without Civil Rights Israel's Use of Draconian Military Orders to Repress Palestinians in the West Bank*. Tillgänglig på https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/palestine1219_web.pdf, citerad 2022-04-01.
- Höök, Lovisa, 2009. "Attentaten skrämmer unga judar", *Sydsvenskan*, 2009-01-21. Tillgänglig på <https://www.sydsvenskan.se/2009-01-21/attentaten-skrammer-unga-judar>, citerad 2022-04-01.
- IHRA, u.å.. *IHRA:s arbetsdefinition av antisemitism*. Tillgänglig på https://www.holocaustremembrance.com/sv/node/196?link_id=8&can_id=a14cde157854efceb4655bd117fa97d9&source=email-readings-announcements-for-palestine-sub-committee-meeting-on-210&email_referrer=email_1068337&email_subject=readings-announcements-for-palestine-sub-committee-meeting-on-210, citerad 2022-04-01.
- IHRA, u.å.. *Member Countries*. Tillgänglig på <https://www.holocaustremembrance.com/about-us/countries-membership>, citerad 2022-04-01.
- Jalil, Justin, 2014. "Twitter-verse compares Israel, Islamic State" *Times of Israel*, 2014-10-03. Tillgänglig på <https://www.timesofisrael.com/twitter-verse-compares-israel-islamic-state/>, citerad 2022-04-01.
- Jewish Virtual Library, 2003. *The Official Summation of the Or Commission Report*. Tillgänglig på <https://www.jewishvirtuallibrary.org/the-official-summation-of-the-or-commission-report-september-2003/>, citerad 2022-04-01.

- Jewish Virtual Library, 2020. *Views on Israel of U.S. Presidential Candidates 2020: Joe Biden*. Tillgänglig på <https://www.jewishvirtuallibrary.org/views-on-israel-of-u-s-presidential-candidates-2020-joe-biden>, citerad 2022-04-01.
- Johansson, Emma, 2017. "Israel-Palestinakonflikten letade sig till Helsingborg", *Sydsvenskan*, 2017-09-03. Tillgänglig på <https://www.sydsvenskan.se/2017-09-03/manifestationer-i-helsingborg-ledde-till-konflikt-men-ocks-a-till-en-ny-oppning?redirected=1/>, citerad 2022-04-01.
- Judd, Emily, 2020. "Over 1,000 Muslim leaders around the world adopt anti-Semitism definition via council", *Al Arabiya English*, 2020-10-31. Tillgänglig på <https://english.alarabiya.net/News/world/2020/10/31/Muslim-leaders-around-the-world-adopt-anti-Semitism-definition-to-combat-extremism->, citerad 2022-04-01.
- Judd, Tony (med Timothy Snyder), 2013. *Thinking the Twentieth Century*. New York: Penguin.
- Kampeas, Ron, 2021. "Morocco 2nd Arab country to promote combating anti-Semitism, anti-Zionism", *Times of Israel*, 2021-01-19. Tillgänglig på <https://www.timesofisrael.com/morocco-2nd-arab-country-to-promote-combating-anti-semitism-anti-zionism/>, citerad 2022-04-01.
- Karabell, Zachary, 2007. *Peace Be upon You: The Story of Muslim, Christian, and Jewish Coexistence*. New York: Alfred A. Knoff.
- Katzin, Mirjam, 2021. *Skolgårdsrasism, konspirationsteorier och utanförskap: En rapport om antisemitism och det judiska minoritetsskapet i Malmös förskolor, skolor, gymnasier och vuxenutbildning*. Tillgänglig på <https://malmo.se/download/18.4f363e7d1766a784af11a96d/1613644369102/Skolgårdsrasism,%20konspirationsteorier%20och%20utanförskap%20,%20slutversion.pdf>, citerad 2022-04-01.
- Keinon, Herb, 2011. "Jones: Israeli-Palestinian strife still core of ME ills", *The Jerusalem Post*, 2011-02-08. Tillgänglig på <http://www.jpost.com/Middle-East/Jones-Israeli-Palestinian-strife-still-core-of-ME-ills>, citerad 2022-04-01.
- Kershner, Isabel & Rasgon, Adam, 2020. "For Palestinians, Israel-U.A.E. Deal Swaps One Nightmare for Another", *The New York Times*, 2020-08-14. Tillgänglig på <https://www.nytimes.com/2020/08/14/world/middleeast/palestinians-israel-uae-annexation-peace.html>, citerad 2022-04-01.
- Latuff Cartoons, u.å.. Tillgänglig på <https://latuffcartoons.wordpress.com/>, citerad 2022-04-01.
- Leman, Jonathan, 2012. "Avgörande att förstå antisemitisk retorik", *Expo*, 2012-07-19. Tillgänglig på <https://expo.se/2012/07/avgörande-att-förstå-antisemitisk-retorik>, citerad 2022-04-01.
- Lewis, Bernard, 2005. "The New Anti-Semitism: First religion, then race, then what?", *The American Scholar*, 2005-12-01. Tillgänglig på <https://theamericanscholar.org/the-new-anti-semitism/>, citerad 2022-04-01.
- Lewis, Bernard, 2012. *Notes on a Century: Reflections of A Middle East Historian*. London: Weidenfeld & Nicolson.
- Löfven, Stefan, 2020. "Sweden welcomes world leaders to Holocaust forum", *Ynet*, 2020-02-21. Tillgänglig på <https://www.ynetnews.com/article/rJgIk2VZ8/>, citerad 2022-04-01.
- Mattsson, Christer, 2020. "Så här bekämpar vi antisemitismen", *Ledarredaktionen podd*, 2020-10-22. Tillgänglig på <https://www.svd.se/sahar-bekampar-vi-antisemitismen/i/senaste/om/ledare?fbclid=IwAR3vZcoh9J4XK-oHMLY-ZiSwz4T3cFoOJJcmfGnxToekwUG6o1ds4eZdyo>, citerad 2022-04-01.

- Middle East Eye, 2017. " Hamas in 2017: The document in full", *Middle East Eye*, 2017-05-02. Tillgänglig på <https://www.middleeasteye.net/news/hamas-2017-document-full/>, citerad 2022-04-01.
- Neuding, Paulina, 2019. "Här är bilden både klar och komplicerad", *SvD*, 2019-06-09. Tillgänglig på <https://www.svd.se/har-ar-bilden-bade-klar-och-komplicerad>, citerad 2022-04-01.
- Obama, Barack, 2009. *The President's Speech in Cairo: A New Beginning*, 2009-06-04. Tillgänglig på <https://obamawhitehouse.archives.gov/issues/foreign-policy/presidents-speech-cairo-a-new-beginning/>, citerad 2022-04-01.
- Persson, Anders, 2014. *The EU and the Israeli-Palestinian Conflict, 1971-2013: In Pursuit of a Just Peace*. Lanham: Lexington Books.
- Persson, Anders, 2018. "Israel's crusade against BDS comes at the cost of its own democracy", *Haaretz*, 2018-12-20. Tillgänglig på https://www.haaretz.com/israel-news/premium-israel-is-beating-bds-at-the-cost-of-its-own-democracy-1.6762211?fbclid=IwAR2CndnpALQMjIRUWMS3oG1OKGQjY0yYe8SXTEHsb98v9zbApleMY_8bbo, citerad 2022-04-01.
- Persson, Anders, 2019. "Förintelsekonferens kan göra mer skada än nytta", *SvD debatt*, 2019-10-23. Tillgänglig på <https://www.svd.se/forintelsekonferens-kan-gora-mer-skada-an-nytta/>, citerad 2022-04-01.
- Persson, Anders, 2020. *EU Diplomacy and the Israeli-Arab Conflict, 1967-2019*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- PLO charter, 1968. *The Palestinian National Charter: Resolutions of the Palestine National Council July 1-17, 1968, articles 9 and 15*. Tillgänglig på https://avalon.law.yale.edu/20th_century/plocov.asp, citerad 2022-04-01.
- Poohl, Daniel & Leman, Jonathan, 2009. "Ökad antisemitism under Gazakriget", *EXPO*, 2009-03-09. Tillgänglig på <https://expo.se/2009/03/okad-antisemitism-under-gazakriget>, citerad 2022-04-01.
- Reuters, 2021. "Polish court orders historians to apologise over Holocaust book", *Reuters*, 2021-02-09. Tillgänglig på <https://www.reuters.com/article/us-poland-holocaust-idUSKBN2A91M7>, citerad 2022-04-01.
- Rich, David & Spencer, Philip, 2020. "David Feldman should not be encouraging those who denigrate Jews", *The JC*, 2020-12-14. Tillgänglig på <https://www.thejc.com/comment/opinion/david-feldman-should-not-be-encouraging-those-who-denigrate-jews-1.509689/>, citerad 2022-04-01.
- Ross, Jay, 1982. "War Casualties Put at 48,000 in Lebanon", *The Washington Post*, 1982-09-03. Tillgänglig på <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1982/09/03/war-casualties-put-at-48000-in-lebanon/cf593941-6067-4239-a453-71bdcaf9ebao/>, citerad 2022-04-01.
- Röstlund, Lisa, 2013. "Reepalu om flykten från Baltikum, sionism och varför han slutar", *Aftonbladet*, 2013-02-04. Tillgänglig på <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/ddqPr1/reepalu-om-flykten-fran-baltikum-sionism-och-varfor-han-slutar>, citerad 2022-04-01.
- Schatz, Daniel, 2018. "Sweden's Middle East Policy at a Crossroads", *Israel Journal of Foreign Affairs* 12(1), s. 65-81.
- Schiff, Ze'ev & Ya'ari, Ehud, 1984. *Israel's Lebanon War*. London: Counterpoint.
- Sfard, Michael, 2020. *The Israeli Occupation of the West Bank and the Crime of Apartheid: Legal Opinion*. Tillgänglig på <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/files.yesh-din.org/Apartheid+2020/Apartheid+ENG.pdf>, citerad 2022-04-01.

- Shoval, Zalman, 2020. "Peace Now doctrines are outdated, its time to move on", *The Jerusalem Post*, 2020-10-10. Tillgänglig på <https://www.jpost.com/opinion/peace-now-doctrines-are-outdated-its-time-to-move-on-645268>, citerad 2022-04-01.
- Sieradzki, Fredrik, 2019. "En injektion av hopp för judiskt liv i Malmöregionen", *Minoritet.se*, 2019-08-21. Tillgänglig på <https://minoritet.se/5449/>, citerad 2022-04-01.
- Spencer, Richard, 2017. *Intervju till israeliska channel 2*, 2017-08-17. Tillgänglig på <https://www.youtube.com/watch?v=nJpVbt1MY/>, citerad 2022-04-01.
- SKMA, 2013. "Mustafa-affären – eller hur legitimering av judehat blev 'kamp mot antisemitism'", *SKMA:s blogg*, 2013-06-20. Tillgänglig på <http://skma.se/blogg/2013/06/mustafa-affaren-eller-hur-legitimering-av-judehat-blev-kamp-mot-antisemitism/>, citerad 2022-04-01.
- SKMA, 2014a. "Judehat i debatten om Gazakrisen: En dokumentation av antisemitiska kommentarer på Stefan Löfvens Facebooksida", *SKMA:s blogg*, 2014-07-16. Tillgänglig på <http://skma.se/blogg/wp-content/uploads/Judehat-i-debatten-om-Gazakrisen-SKMA-16072014.pdf/>, citerad 2022-04-01.
- SKMA, 2014b. "Judehat i debatten om Gazakrisen – del 2: En dokumentation av antisemitiska kommentarer på Mikael Wiehes Facebooksida", *SKMA:s blogg*, 2014-08-02. Tillgänglig på <http://skma.se/blogg/wp-content/uploads/Judehat-i-debatten-om-Gazakrisen-del-2-Wiehes-FB.pdf/>, citerad 2022-04-01.
- SKMA, 2016. "Lahouaichris uttalanden är grovt antisemitiska och farliga", *SKMA:s blogg*, 2016-04-21. Tillgänglig på <https://skma.se/blogg/2016/04/lahouaichris-uttalanden-ar-grovt-antisemitiska-och-farliga/>, citerad 2022-04-01.
- SKMA, 2017a. "Svante Weyler, ordförande för SKMA: Malmö politiska ledning måste markera mot judehatet", *SKMA:s blogg*, 2017-12-09. Tillgänglig på <http://skma.se/blogg/2017/12/svante-weyler-ordforande-for-skma-malmos-politiska-ledning-maste-markera-mot-judehatet/>, citerad 2022-04-01.
- SKMA, 2017b. "Antisemitiska slagord vid demonstration mot Trumps Jerusalembeslut även i Stockholm", *SKMA:s blogg*, 2017-12-20. Tillgänglig på <https://skma.se/blogg/2017/12/antisemitiska-slagord-vid-demonstration-mot-trumps-jerusalem-beslut-aven-i-stockholm/>, citerad 2022-04-01.
- SKMA, 2019. "Oroväckande slagord på SSU Skånes första majdemonstration i Malmö. Bra att SSU:s ledning tar avstånd", *SKMA:s blogg*, 2019-05-02. Tillgänglig på <https://skma.se/blogg/2019/05/orovackande-slagord-pa-ssu-forsta-majdemonstration-i-malmo/>, citerad 2022-04-01.
- Skånska Dagbladet, 2010. "Reepalu: Israel har skapat en 'varböld'", *Skånska Dagbladet*, 2010-01-27. Tillgänglig på <https://blogg.skd.se/2010/01/27/reepalu-israel-har-skapat-en-varbold/>, citerad 2022-04-01.
- Stern, Kenneth, 2020. *The Conflict over the Conflict: The Israel/Palestine Campus Debate*. Toronto: New Jewish Press.
- Strid, Hanna, 2021. "Därför vill SD tvätta bort antisemitismen: 'En väg mot makten'", *Tidningen Syre*, 2021-02-23. Tillgänglig på <https://tidningensyre.se/2021/23-februari-2021/darfor-vill-sd-tvatta-bort-antisemitismen-en-vag-mot-makten/>, citerad 2022-04-01.
- SVT, 2019. "Hot och påtryckningar innan Karolinska omplacerade antisemitanklagad läkare – nu träder han fram", *SVT*, 2019-11-07. Tillgänglig på <https://www.svt.se/nyheter/granskning/ug/hot-och-patryckningar-innan-karolinska-omplacerade-antisemitanklagad-lakare>, citerad 2022-04-01.
- The ADL, 2014. *Claims That ISIS Has Jewish Roots Grow In Muslim World*. Tillgänglig på <https://www.adl.org/blog/claims-that-isis-has-jewish-roots-grow-in-muslim-world/>, citerad 2022-04-01.

- The ADL, 2019a. *ADL/Global 100: 2019 survey update*. Tillgänglig på <https://global100.adl.org/about/2019>, citerad 2022-04-01.
- The ADL, 2019b. *ADL/Global 100: 2019 survey update – Sweden*. Tillgänglig på <https://global100.adl.org/country/sweden/2019>, citerad 2022-04-01.
- The BDS Movement, u.å.. *What is BDS?* Tillgänglig på <https://bdsmovement.net/what-is-bds>, citerad 2022-04-01.
- Thrall, Nathan, 2021. "The Separate Regimes Delusion: Nathan Thrall on Israel's apartheid", *London Review of Books* 43(2), s. 41-43.
- Trump, Donald, 2017. *Remarks by President Trump and President Abbas of the Palestinian Authority in Joint Statements*, 2017-05-23. Tillgänglig på <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-president-abbas-palestinian-authority-joint-statements>, citerad 2022-04-01.
- Trus, Helena, 2018. "Polisen utreder samband mellan flera attacker mot judar", *Aftonbladet*, 2018-10-17. Tillgänglig på <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/jP2Q4L/polisen-utreder-samband-mellan-flera-attacker-mot-judar>, citerad 2022-04-01.
- UNGA, 1975. *A/RES/3379 Elimination of all forms of racial discrimination*. Tillgänglig på <https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/o/761C1063530766A7052566A2005B74D1>, citerad 2022-04-01.
- UNGA, 1991. *A/RES/46/86 Elimination of racism and racial discrimination*. Tillgänglig på <https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/9a798adbf322aff38525617b006d88d7/oaeb09fe5c99b0885256a9b0061300c?OpenDocument>, citerad 2022-04-01.
- Ulrich, Peter, 2019, "Expert Opinion on the 'Working Definition of Antisemitism' of the International Holocaust Remembrance Alliance", *RLS Papers*. Tillgänglig på <https://www.rosalux.de/en/publication/id/41168/expert-opinion-on-the-international-holocaust-remembrance-alliances-working-definition-of-antisemi/>, citerad 2022-04-01.
- Utrikesdeklarationen 2017, 2018, 2019, 2020 och 2021 på regeringens hemsida. Tillgänglig på https://www.regeringen.se/49299e/contentassets/3b925dd737454936b5afe36498f08664/utrikesdeklarationen_2021.pdf //, citerad 2022-04-01.
- Wiman, Björn, 2021. *Hatet mot judarna*. Stockholm: Fri tanke.
- Wintour, Patrick, 2017. " Hamas presents new charter accepting a Palestine based on 1967 borders", *The Guardian*, 2017-05-17. Tillgänglig på <https://www.theguardian.com/world/2017/may/01/hamas-new-charter-palestine-israel-1967-borders/>, citerad 2022-04-01.
- Yehoshua, A. B., 2018. "Time to nix the two-state solution to the Israeli-Palestinian conflict. Here's the alternative", *Haaretz*, 2018-04-19. Tillgänglig på <https://www.haaretz.com/israel-news/.premium.MAGAZINE-time-to-nix-the-two-state-solution-and-stop-israel-s-apartheid-1.6011274>, citerad 2022-04-01.
- Zeveloff, Naomi, 2017. "Israel's President Backs One-State Solution – With Equal Rights for Palestinians", *Forward*, 2017-02-13. Tillgänglig på <https://forward.com/fast-forward/362943/israels-president-backs-one-state-solution-with-equal-rights-for-palestina/>, citerad 2022-04-01.
- Zittrain Eisenberg, Laurie & Caplan, Neil, 2010. *Negotiating Arab-Israeli Peace, Second Edition: Patterns, Problems, Possibilities*. Bloomington: Indiana University Press.
- Zogby Research Services, 2019. *Looking to the Next Decade Arab, Turkish & Iranian Opinion*. Tillgänglig på <https://static1.squarespace.com/static/52750dd3e4b08c252c723404/t/5e18df6a0375df3ce8off6bb/1578688363493/2019+SBY+standalone.pdf?emci=419343a9-e8e3-ea11-8b03-00155d0394bb&emdi=ba712842-12e6-ea11-8b03-00155d0394bb&ceid=384362>, citerad 2022-04-01.